

Modelling the obstacles affecting the development of ecological tourism (case study: Yasouj-Sepidan road)

Esfandiyar Kohzadi¹, Mohammad Reza Rezaei² and Yaqoub Peyvastehgar³

1- PhD Student of Urban Planning, Yasuj Branch, Islamic Azad University, Yasuj, Iran.

2- Assistant Professor of Geography and Urban Planning, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

3- Associate Professor of Architecture and Urban Planning, Yasuj Branch, Islamic Azad University, Yasuj, Iran.

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Received:
2023/12/04

Accepted:
2024/07/02

pp:
32- 49

Keywords:
Tourism;
Ecological Tourism;
ISM;
MICMAC;
Yasouj-Sepidan road.

ABSTRACT

One of the important areas in the field of natural tourism in Iran is Yasouj city, especially the Yasouj-Sepidan road, but despite its potential capacities, this road has not found a place in the field of tourism. In this regard, the aim of the current research is to evaluate the impact of ecological tourism obstacles using an interpretive structural model on the Yasouj-Sepidan road, which has been carried out with a descriptive-analytical method. In the process of preparing and generating data, firstly, the factors affecting the development of ecological tourism in Yasouj-Sepidan have been identified using the opinions of 15 experts in this subject and professors and experts in relevant organizations through the Delphi method. In order to analyze the information of 15 factors as strong influencing factors of Yasouj-Sepidan ecological tourism, interpretive-structural modeling and then MicMac software have been used. The results of the research showed the lack of proper planning by responsible government institutions, weak private sector investment, weak government investment, lack of independent organization to hire experienced and competent managers and organize tourist organizations, and lack of specialized and trained personnel. In the region, the weakness of management and the weakness of education and publicity in the field of tourism culture development, the failure to provide the necessary facilities and permits from the government are the most effective levels, and the three obstacles are the lack of suitable hotels for tourist accommodation, the inappropriateness of health and service facilities, and the inappropriateness of facilities and equipment. In addition, out of the 15 obstacles to the advancement of ecological tourism in the Yasouj-Sepidan road, 10 obstacles are variables that have high influence and dependence, and 5 obstacles are dependent variables that have weak influence but high dependency. Recommendations are provided at the end of the paper.

Citation: Kohzadi, E., Rezaei, M. R., & Peyvastehgar, Y. (2024). Modelling the obstacles affecting the development of ecological tourism (case study: Yasouj-Sepidan road). *Journal of Geography and Regional Future Studies*, 2(2), 32- 49.

© The Author(s).

Publisher: Urmia University.

DOI: <https://doi.org/10.30466/grfs.2024.55038.1036>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2981118.1403.2.2.3.6>

Extended Abstract

Introduction

Today, due to various reasons such as the high pressure of work and life, fast pace and short vacations, the conflict between the continuous growth of tourism demand and limited tourist attractions has become increasingly prominent, and among these are peripheral trips, rural trips, and ecological tourism. They have gradually become new travel options for the leisure and entertainment of city dwellers. In addition, in this era, the tourism industry, as a dynamic industry with unique capabilities and characteristics, has become an important part of the economic activities of many developed countries. Tourism is involved in changing and shaping the surrounding environment and can guide the workflow and economic, social, cultural and political activities of the host societies. In fact, under the influence of the growth and development of technological innovations and the comprehensive growth of capitalism, tourism has found a global scope; In such a way that it is known as one of the main pillars in the equations of the international economy and a broad economic-social activity. Yasouj city and especially the Yasouj-Sepidan road is not an exception to this rule. One of the important areas in the field of tourism in Iran is Yasouj City, which has been introduced as one of the natural tourism destinations in the country so it attracts many national and international tourists every year. In the meantime, one of the most important axes with natural attractions in the south of the country is Yasuj to Sepidan road, which has exhibited a unique collection of natural and human attractions. Appropriate strategic planning in this road has not yet utilized this capacity in a proper way in order to create employment with a view to the future and sustainable development of tourism. Despite the existence of high capabilities to attract tourists, this tourism road is currently considered spontaneously by the people and outside of official guidance by the planners and the government only as a place for spending free time. In spite of these potential capacities, the contribution of the residents of this region to the tourism economy is very small and has not found a suitable position. Therefore, the current research has been done with the aim of modeling the effective obstacles to the development of ecological tourism in the Yasouj-Sepidan road, and the main question that the authors are trying to answer is what are the obstacles and challenges of the development of ecological tourism in the Yasouj-Sepidan road from experts' point of view?

Methodology

This applied research is descriptive-analytical in terms of methodology. In the process of preparing and generating data, firstly, using the Delphi method, the factors affecting the indicators of ecological tourism on Yasuj-Sepidan road have been identified using the opinions of 15 experts including professors and experts in universities and research centers. In order to analyze the information of 15 obstacles as strong influencing obstacles for the ecological restoration of the Yasouj-Sepidan road, ISM interpretative-structural modeling and Mic Mac software were used.

Results and discussion

There are 15 identified indicators in ecological tourism development obstacles in the Yasouj-Sepidan road. The results identified obstacles such as the lack of proper planning by the responsible government institutions, the weak investment of the private sector, the weakness of tourism management in the region by the cultural heritage of the province, the weak government investment, the absence of an independent organization to hire managers with experience and authority and organize tourist organizations, lack of specialized and trained forces in the region, weak management and weak education and propaganda in the field of tourism culture development, lack of cultural acceptance of tourists by the people of the region. Moreover, the lack of provision of necessary facilities and permits by the government, the conflict and difference between the culture of tourists and the people of the region, the lack of knowledge of the people of the region about the economic opportunities of tourism, the lack of welfare facilities for tourists with the power of influence, ranked 15, 13, 5, and 4 accordingly. Finally, the lack of suitable hotels to accommodate tourists, the inappropriateness of health and service facilities, and the inappropriateness of recreational and sports facilities and equipment has the least influence compared to other factors in the evaluation of ecological tourism development obstacles in the Yasouj-Sepidan road.

Conclusion

The results of the research showed that out of 15 obstacles in the progress of ecological tourism in the Yasouj-Sepidan road, 10 obstacles are related variables that have high influence and dependence, and 5 obstacles are dependent variables that have weak influence but high dependency.

Declarations

Funding: There is no funding support.

Authors' Contribution: The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of

the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest: The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

مدلسازی موانع مؤثر بر توسعه گردشگری (نمونه موردی: محور یاسوج-سپیدان)

اسفندیار کهزادی^۱، محمدرضا رضایی^۲ و یعقوب پیوسته‌گر^۳

۱- دانشجوی دکتری شهرسازی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

۲- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۳- دانشیار گروه معماری و شهرسازی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
یکی از مناطق مهم در زمینه‌ی گردشگری طبیعی در ایران شهرستان یاسوج به‌ویژه محور یاسوج-سپیدان می‌باشد اما این محور علی‌رغم ظرفیت‌های بالقوه در زمینه گردشگری جایگاه درخوری نیافته است. در این راستا هدف پژوهش حاضر ارزیابی تأثیر موانع گردشگری اکولوژیک با استفاده از مدل ساختاری تفسیری در محور یاسوج-سپیدان است که با روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفته است. در روند تهیه و تولید داده‌ها ابتدا عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان با استفاده از نظرات ۱۵ نفر از متخصصین این موضوع و استادان و کارشناسان در سازمان‌های ذی‌ربط از طریق روش دلفی شناسایی شده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات ۱۵ عامل به‌عنوان عوامل تأثیرگذار قوی گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان از مدلسازی تفسیری-ساختاری و سپس با نرم‌افزار میک‌مک بهره گرفته شده است. نتایج پژوهش نشان داد فقدان برنامه‌ریزی مناسب توسط نهادهای دولتی مسئول، سرمایه‌گذاری ضعیف بخش خصوصی، سرمایه‌گذاری ضعیف دولتی، عدم وجود سازمان مستقل برای به خدمت گرفتن مدیران با تجربه و مقتدر و سروسامان دادن به تشکیلات گردشگران، کمبود نیروهای متخصص و آموزش‌دیده در منطقه، ضعف مدیریت و ضعف آموزش و تبلیغات در زمینه‌ی توسعه‌ی فرهنگ گردشگری، عدم ارائه تسهیلات و مجوزهای لازم از طرف دولت تأثیرگذارترین سطح است و سه مانع نبود هتل‌های مناسب برای اسکان گردشگران، نامناسب بودن تسهیلات بهداشتی و خدماتی، نامناسب بودن تأسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی در سطح ۱ هستند، تأثیرپذیرترین عوامل به شمار می‌آیند. علاوه بر این از ۱۵ مانع پیش‌روی گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج-سپیدان ۱۰ مانع جز متغیرهای پیوندی می‌باشند که قدرت نفوذ و وابستگی بالایی برخوردار هستند و ۵ مانع جز متغیرهای وابسته که از قدرت نفوذ ضعیف، ولی وابستگی بالایی برخوردار هستند. در نهایت به ارائه پیشنهادها ی پژوهش پرداخته شده است.	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۳</p> <p>پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۱۲</p> <p>صص: ۳۲-۴۹</p> <p>واژگان کلیدی: گردشگری، گردشگری طبیعی، معادلات ساختاری تفسیری، میک‌مک، محور یاسوج-سپیدان.</p>

استناد: کهزادی، اسفندیار؛ رضایی، محمدرضا؛ پیوسته‌گر، یعقوب. (۱۴۰۳). مدلسازی موانع مؤثر بر توسعه گردشگری (نمونه موردی: محور یاسوج-سپیدان). *فصلنامه جغرافیا و آینده‌پژوهی منطقه‌ای*، ۲(۲)، ۳۲-۴۹.

ناشر: دانشگاه ارومیه.

DOI: <https://doi.org/10.30466/grfs.2024.55038.1036>

DOR: <https://dori.net/dor/20.1001.1.2981118.1403.2.2.3.6>

مقدمه

امروزه (به‌ویژه در شهرها) به دلایل مختلفی از جمله فشار زیاد کار و زندگی، سرعت سریع و تعطیلات کوتاه، تضاد بین رشد مستمر تقاضای گردشگری و جاذبه‌های گردشگری محدود به‌طور فزاینده‌ای برجسته شده است و در این میان سفرهای پیرامونی و سفرهای روستایی و گردشگری اکولوژیک به‌تدریج به گزینه‌های جدید سفر برای اوقات فراغت و سرگرمی شهرنشینان تبدیل شده‌اند (Xie et al, 2021:1). علاوه بر این در عصر حاضر، صنعت گردشگری به‌عنوان صنعتی پویا و با قابلیت‌ها و ویژگی‌های منحصر به فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است و به‌عنوان ابزاری توانمند، نقش غیرقابل‌انکاری در تغییر و شکل‌دهی محیط پیرامون دارد و می‌تواند جریان کار و فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جوامع میزبان را هدایت کند (Gooderzi, 2021:24). در واقع گردشگری تحت تأثیر رشد و توسعه نوآوری‌های تکنولوژی و رشد همه‌جانبه سرمایه‌داری، گستره‌ای جهانی یافته است؛ به‌گونه‌ای که به‌عنوان یکی از ارکان اصلی در معادلات اقتصاد بین‌المللی و یک فعالیت گسترده اقتصادی- اجتماعی شناخته شده است (Farahani & Manochehri, 2015:162). صنعت گردشگری به‌عنوان یکی از صنایع مهم اقتصاد جهان شناخته شده است، زیرا این بخش حدود ۱۲ درصد از فعالیت‌های اقتصادی را تولید می‌کند. بی‌تردید اعتقاد بر این است که گردشگری به‌عنوان یک صنعت، منبع درآمدی مطمئن برای کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه است (Matthew et al, 2019: 2).

گردشگری یک روش مؤثر برای کاهش فقر در برخی از جوامع سنتی محسوب می‌شود، زیرا گردشگری مشاغل مختلفی را نسبت به معیشت سنتی و نیز فرصت‌های فروش محصولات محلی به وجود می‌آورد (Lee & Jan, 2019:8). در این زمینه بسیاری از دولت‌ها در سرتاسر جهان به اهمیت گردشگری به‌عنوان منبعی برای ایجاد اشتغال و درآمد پی برده‌اند (Laurel et al, 2007: 210). به‌طوری‌که در حال حاضر گردشگری در جهان توسعه فراوانی یافته و بسیاری از کشورها از این رهیافت توانسته‌اند وضعیت خویش را تا حد درخور توجهی بهبود بخشند و بر مشکلات اقتصادی خویش، از قبیل پایین بودن سطح درآمد سرانه، فراوانی بیکاری و کمبود درآمدهای ارزی فایق آیند. بر این اساس درآمدهای حاصل از گردشگری یکی از جنبه‌های مهم صادرات جهان را تشکیل می‌دهد (Alizadeh Azar et al., 2015: 235- Miri et al., 2023- Habibi Biron et al., 2023). در واقع توسعه اقتصادی در هر کشوری نیازمند برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش‌ها و فعالیت‌های مختلف اقتصادی آن کشور است و بدون سرمایه‌گذاری در طرح‌های زیربنایی و رونمایی، نمی‌توان انتظار گسترش اشتغال، تولید و رفاه اقتصادی را داشت و در این زمینه گردشگری به منزله گسترده‌ترین صنعت خدماتی دنیا، جایگاه ویژه‌ای در عرصه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به خود اختصاص داده است و به‌عنوان دومین بخش بزرگ اقتصادی در جهان شناخته شده است (Lozano-Oyola et al, 2012: 659). از طرفی کیفیت و کمیّت و هماهنگی عناصر مختلف سیستم گردشگری در عرضه‌ی محصول، نقش مهمی در موفقیت و توسعه‌ی صنعت گردشگری دارد (Fortuny et al, 2008: 862). کشور ایران نیز در زمینه گردشگری توانمندی‌های بسیار زیادی دارد و غنای جاذبه‌های گوناگون باعث شده که آن را جهانی در یک مرز بنامند. تنوع جاذبه‌ها در ایران به حدی زیاد است که تقریباً برای هر سلیقه‌ای انگیزه کافی برای سفر به این کشور وجود دارد. از این‌رو، برنامه‌ریزی، هدایت و توسعه گردشگری یکی از منابع بسیار مهم کسب درآمد و ایجاد اشتغال محسوب می‌شود که تأثیرات اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی فوق‌العاده‌ای بر اماکن گردشگری دارد (Alizadeh Azar et al., 2015: 235). شهرستان یاسوج و به‌ویژه محور یاسوج-سپیدان نیز از این قاعده مستثنا نیست. یکی از مناطق مهم در زمینه گردشگری در ایران شهرستان یاسوج هست که به‌عنوان یکی از مقاصد گردشگری طبیعی در کشور معرفی گردیده است به‌طوری‌که هر ساله گردشگران زیادی را در ابعاد ملی و بین‌المللی به‌سوی خود جذب می‌کند. در این میان یکی از مهم‌ترین محورهای دارای جاذبه‌های طبیعی جنوب کشور، محور یاسوج به سپیدان است که مجموعه بی‌ظیری از توان‌ها و جاذبه‌های طبیعی و انسانی را به نمایش گذاشته است که متأسفانه به دلیل نبود یک برنامه‌ریزی راهبردی مناسب در این محور هنوز از این ظرفیت به شکل مناسبی در راستای ایجاد اشتغال با نگاه به آینده و توسعه پایدار گردشگری بهره‌برداری نگردیده است. این محور گردشگری علی‌رغم وجود قابلیت‌های بالا برای جذب گردشگر، در حال حاضر به‌طور خودجوش توسط مردم و خارج از هدایت رسمی از سوی برنامه ریزان و دولت تنها به‌عنوان مکانی برای گذران اوقات فراغت در نظر گرفته می‌شود. این در حالی است که علی‌رغم این ظرفیت‌های بالقوه، سهم ساکنان این منطقه در اقتصاد گردشگری بسیار ناچیز بوده و جایگاه درخوری نیافته است؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف مدل‌سازی موانع مؤثر بر توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج-سپیدان صورت گرفته است و سؤال اصلی که در نگارندگان در پی پاسخگویی به آن هستند این است که موانع و چالش‌های توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج-سپیدان از دیدگاه کارشناسان کدامند؟

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

با توجه به اهمیت موضوع، تاکنون پژوهش‌های متعددی در ارتباط با موانع و تنگناهای توسعه‌ی گردشگری (روستایی و شهری) به انجام رسیده که در این بخش گزیده‌ای از این مطالعات در دو بخش مطالعات خارجی و داخلی آمده است:

گونزالس و فونسکا^۱ (۲۰۱۲) در مقاله خود به بررسی چالش‌ها و فرصت‌ها در دنیای گردشگری از دیدگاه اکوتوریسم پرداخته است. نتایج وی در مورد اکوتوریسم و پایداری نشان می‌دهد که وقتی جامعه در توسعه پروژه‌های اکوتوریسم مشارکت می‌کند، یک رابطه سودمند متقابل وجود دارد. با این وجود، فعالیتی که هیچ حمایت دولتی یا قوانین عادلانه گردشگری ندارد، علاوه بر فقدان تحقیقات با کیفیت، می‌تواند بر هر منبع طبیعی بالقوه برای انجام فعالیت‌های اکوتوریسمی در بازارهای جهانی که به نمایندگی از گردشگری است، سایه افکند. آلوز و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان "مدیریت، تجزیه و تحلیل سودمندی اجتماعی در منطقه ساحلی در جنوب اسپانیا" به این نتیجه رسیدند که نبود سرمایه‌گذاری یکی از مسائل اساسی در عدم توسعه گردشگری است. نتایج نشان داد که سرمایه‌گذاری انجام‌شده توسط مدیران ساحلی محلی، توجیه اقتصادی دارد و برای حفظ و یا افزایش درآمد منطقه باید از گردشگری ساحلی استفاده شود. به مدیران ساحلی نیز پیشنهاد می‌شود که به منابع طبیعی ساحل هنگام انتخاب ساحل توجه کنند و در بخش دارایی‌های طبیعی که بازده بالاتری نسبت به انواع دیگر دارد، سرمایه‌گذاری کنند. حکیم^۲ و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی استفاده از سیاست‌های مدیریت زیست‌محیطی برای توسعه پایدار گردشگری سواحل در تایلند پرداختند و نتیجه گرفتند که اقدامات و سیاست‌های اصلی مدیریت می‌تواند موانع توسعه گردشگری و خدمات، منابع و محیط‌زیست را در گردشگری ساحلی برطرف نماید. سامات و هارون^۴ (۲۰۱۹) به بررسی موانع و چالش‌های توسعه گردشگری در سواحل جزیره لنکاو پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بخش گردشگری به‌طور قابل‌توجهی به اقتصاد و توسعه اجتماعی-اقتصادی در سواحل جزیره لنکاو باعث افزایش درآمد خانوارها و رفاه اجتماعی آنان شد.

در ادامه نیز گزیده‌ای از مطالعات داخلی در زمینه موضوع پژوهش آمده است:

لطیفی و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به تحلیل موانع مؤثر بر توسعه فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی همدان (با تأکید بر روستاهای هدف گردشگری) پرداخته‌اند. نتایج تحلیل عاملی موانع توسعه گردشگری در روستاهای مورد مطالعه نشان داد که ۴ عامل زیرساختی، فرهنگی، برنامه‌ریزی و مدیریتی و همچنین اطلاع‌رسانی و تبلیغاتی در مجموع ۶۳/۱۷ درصد از واریانس را تبیین می‌کنند. مهدیان بروجنی و احمدوند (۱۳۹۳) در مقاله خود به واکاوی موانع و چالش‌های توسعه‌ی گردشگری روستایی در منطقه دنا؛ دیدگاه جامعه‌ی میزبان پرداخته‌اند. بر اساس نتایج پژوهش آن‌ها هشت مانع به ترتیب موانع سازمانی، اقتصادی، مردمی، ارتباطی، فرهنگی تسهیلاتی و رفاهی در عدم توسعه گردشگری این محدوده نقش داشته‌اند. فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴) طی مقاله‌ای به شناسایی موانع و مشکلات توسعه گردشگری در نواحی روستایی هدف (گردشگری غرب شهرستان مریوان) پرداخته‌اند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که کیفیت پایین خدمات‌رسانی، امکانات موجود و ضعف در زیرساخت‌ها، ضعف ساختارهای حمل‌ونقل، کمبود تبلیغات، اطلاع‌رسانی و آموزش در کنار معضلات مربوط به جاذبه‌های منطقه در بخش عرضه، تمایل و انگیزه کم بازدیدکنندگان برای توقف چندروزه در بخش تقاضا و در بخش عوامل خارجی تأثیرگذار، عدم مشارکت مردم و نارسایی‌هایی که از سوی سازمان‌های دولتی عنوان شده، مهم‌ترین موانع و مشکلات پیش روی پویایی روستاهای هدف گردشگری منطقه هستند. شوکتی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی موانع توسعه گردشگری در مناطق روستایی شهرستان اسکو (مطالعه موردی: روستای ساحلی آق گنبد) پرداخته است. نتایج کسب‌شده از تحلیل عاملی نشان داد که سه عامل زیرساختاری-رفاهی، اجتماعی-فرهنگی و سازمانی-ساختاری در حدود ۶۰،۵۶ درصد از واریانس کل موانع توسعه گردشگری در روستای آق گنبد را تبیین می‌نمایند. بیرانوندزاده و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری در روستاهای سواحل استان سیستان و بلوچستان پرداخته و چنین نتیجه گرفته‌اند که روستای مورد مطالعه با توجه به توانایی‌های بالقوه گردشگری که دارد، با محدودیت‌ها و موانعی روبه‌رو است که شناخت و رفع آن‌ها بر توسعه گردشگری این روستا تأثیر بسزایی خواهد داشت. از موانع گردشگری این روستا اشاره به بحث تبلیغات رسانه‌های عمومی، عدم توجه دولت به بخش سرمایه‌گذاری، تخریب آثار تاریخی، نبود امکانات رفاهی و کمبود نیروی متخصص در این امر از مشکلات و موانع دیگر توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه می‌باشد. نبود امکانات رفاهی اقامتی، نامناسب بودن تجهیزات بهداشتی و کمبود مراکز خدمات‌رسانی گردشگری از جمله عوامل دیگر است. قاسمی‌زاد و دهقانفرد (۱۳۹۶) در مقاله خود به شناسایی

¹ Gonzalez Fonseca

² Alves

³ Hakim

⁴ Samat & Harun

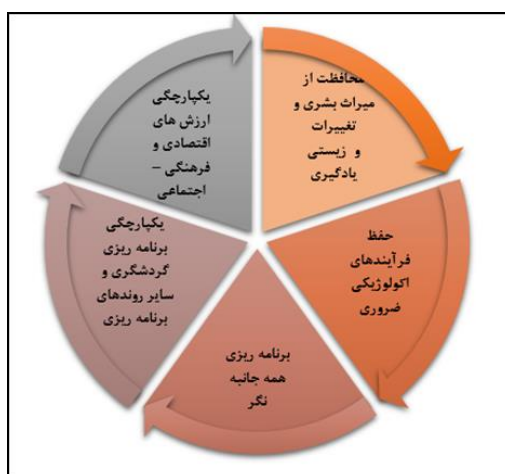

مشکلات توسعه صنعت گردشگری استان ساحلی بوشهر و ارائه راهکارهای مناسب پرداخته است که در این مقاله ۸ عامل: موانع اقتصادی، موانع فرهنگی، موانع دولتی، موانع بهداشتی، موانع جغرافیایی، موانع تفریحی، موانع سیاسی و موانع رفاهی شناسایی و مورد بررسی قرار گرفتند. محمدی ده چشمه (۱۳۹۶) در مقاله خود به تحلیل راهبردی تنگناها و فرصت‌های توسعه گردشگری شهری (مطالعه موردی: شهر شهرکرد) پرداخته است. یافته‌ها نشان داد که شهرکرد به‌رغم برخوردار بودن از ظرفیت‌های بالای گردشگری در بخش تاریخی و طبیعی با کمبود امکانات زیربنایی و رفاهی، ضعف تبلیغات با مشکلاتی مواجه است، از طرف دیگر دارای فرصت‌های اشتغال‌زایی برای جوانان تحصیل کرده شهرکرد و ورود ارز و سرمایه‌گذاری برای شهرکرد می‌باشد. نجفی کانی و نجفی (۱۳۹۹) به بررسی موانع توسعه گردشگری روستاهای کوهستانی با تأکید بر آب درمانی. مطالعه موردی: روستاهای بخش لاریجان شهرستان امل پرداخته‌اند. نتایج حاصل نشان داد که چالش‌های زیرساختی با ۲۵/۱۸ درصد واریانس مقدار ویژه به‌عنوان مهم‌ترین چالش محسوب می‌گردد و بعد از آن چالش‌های بهداشتی و زیست‌محیطی با ۱۷/۳۸ درصد از واریانس مقدار ویژه به‌عنوان دومین عامل محسوب می‌شود. بنیادی و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای به شناسایی و تحلیل موانع توسعه گردشگری در دریای عمان (مطالعه موردی: سواحل استان سیستان و بلوچستان) پرداخته‌اند. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده می‌توان چنین بیان نمود که موانع توسعه گردشگری در سواحل دریای عمان وابسته به عواملی همچون عامل اقتصادی، تبلیغاتی، مدیریتی، اجتماعی- فرهنگی، ورزش‌های ساحلی و زیرساختی - خدماتی است که تا زمانی که این مشکلات و موانع برطرف نشوند، گردشگری در این مناطق به رشد و توسعه مناسب نخواهد رسید.

به‌صورت خلاصه آنچه از بررسی پیشینه‌ی پژوهش در این زمینه قابل‌درک است، آن است که علی‌رغم مطالعاتی که در زمینه گردشگری انجام شده است، مطالعه‌ای در خصوص شناسایی و تحلیل موانع توسعه گردشگری به‌ویژه در محور یاسوج-سپیدان به شکلی که در این پژوهش آمده است، صورت نگرفته است.

بر اساس سازمان جهانی گردشگری سازمان ملل متحد^۱ (۲۰۱۵) گردشگری پدیده‌ای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است که مستلزم جابه‌جایی افراد به کشورها یا مکان‌هایی خارج از محیط معمولشان برای اهداف شخصی یا تجاری/حرفه‌ای است (Law et al. 2015: 727) و به‌عنوان یکی از پویاترین بخش‌ها در اقتصاد جهان است (Hajbani Lahrudi, 2020: 1). گردشگری در بخش‌های مختلف آن به‌ویژه گردشگری بر اساس توان‌های محیطی و طبیعی نقش پویایی در ارتقای ساختار اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در سطح منطقه بازی می‌کند و به اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی در مقصدهای گردشگری کمک می‌نماید (Kyani Salmi & Bashaq, 2017: 32).

در این زمینه یکی از مهم‌ترین رویکردها در حوزه توسعه گردشگری، متناسب با دیگر حوزه‌های توسعه و تحول در شهرها، توسعه پایدار آن است. مفهوم پایداری گردشگری برای اولین بار در دهه‌ی ۸۰ قرن بیستم مطرح شد. بنا به تعریف سازمان جهانی گردشگری توسعه پایدار گردشگری فرایندی است که با بهبود کیفیت زندگی میزبانان، تأمین تقاضای بازدیدکنندگان و به همان نسبت با حفاظت منابع طبیعی و انسانی در ارتباط باشد (Maleki et al., 2020:189). این رویکرد نگاه جدید و کامل به مقوله گردشگری دارد و در چارچوب مشخص به دنبال مفروضات پایداری در گردشگری است. برخی از برنامه‌ها و چارچوب این رویکرد در شکل (۱) نشان داده شده است.

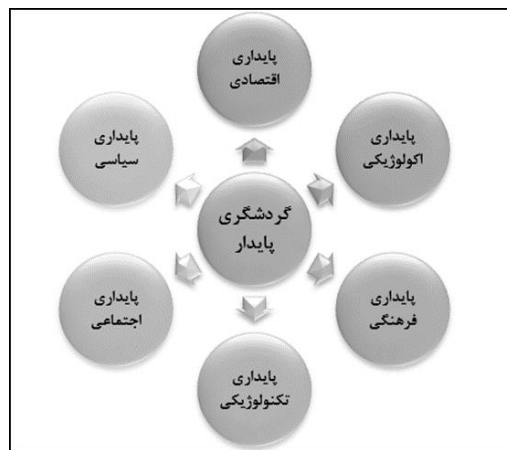

شکل ۱- برنامه‌ها و چارچوب رویکرد گردشگری پایدار

منبع: (Baggio, 2019:4)

¹ United Nations World Tourism Organization

از سوی دیگر مطابق مطالعات بانک جهانی برای تثبیت جایگاه گردشگری به‌عنوان زبان واحد توسعه در مرزهای دور، توجه به پایداری پیشران‌های سیاسی و فرهنگی به‌عنوان پیشران‌های کلیدی در رشد و شناسایی مقاصد گردشگری بسیار مؤثر است. در واقع، به اعتقاد محققان توجه به حوزه تحول‌آفرین گردشگری با یکپارچگی توجه و ممارست در پیشرفت پیشران‌ها و مؤلفه‌های تبیین‌کننده آن، اتخاذ تسهیلات سیاسی و با بهره‌گیری از توان تکنولوژی پیشرفته عصر حاضر امکان‌پذیر خواهد بود (Lozano-Oyola et al, 2012:662). شناسایی هویت بومی در قالب فرهنگ و تاریخ ملی؛ شناسایی و ارج نهادن به داشته‌های اجتماعی و طبیعی و توجه به رشد و تعالی اقتصادی از مهم‌ترین نکات توجه به پایداری در حوزه گردشگری ذکر شده است (Boukley, 2012:529). پیشران‌ها و راهبردهای پیشبرنده‌ای که به‌صورت زیرمجموعه یک سیستم، همدیگر را حمایت کرده و در پایداری سیستمی به نام گردشگری تأثیر به‌سزایی دارند. در شکل (۲) ابعاد پایداری گردشگری نشان داده شده است.

شکل ۲- ابعاد پایداری در گردشگری

منبع: (Choi & Sirakaya, 2006:1274)

علاوه بر این، برای توسعه و افزایش اثرات مثبت گردشگری رویکردهای متنوع و متکثری در ادبیات جهانی شکل گرفته است از جمله رویکرد تقویت‌گرا که بیشتر بر توسعه گردشگری با ارزیابی توان گردشگر پذیر بودن مقصد تأکید داشته است. در این رویکرد ظرفیت‌های مکانی گردشگری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و روش‌های بهره‌برداری بهینه از مناطق مناسب گردشگری معرفی می‌شوند (Dangi & Tazim, 2018: 247). حفظ تعادل محیطی و جلوگیری از آسیب‌های احتمالی ناشی از سرمایه‌گذارهای اقتصادی با توجه به فشار بیش‌ازاندازه بر منابع از اصول اولیه این نگرش به شمار می‌رود (Simcock & Smith, 2016: 240). رویکرد اقتصادی نیز گردشگری را در راستای ایجاد اشتغال و کسب درآمدهای اقتصادی دنبال می‌نماید. در این نگرش تأمین نیازهای زیستی ساکنین و شهروندان در کنار برآورده‌سازی نیازهای فراغتی و گردشگری مورد توجه قرار می‌گیرد (Gutiérrez et al, 2017: 278). همچنین رویکرد فضایی- منطقه‌ای که حفظ عرصه‌های طبیعی و گسترش گردشگری به‌عنوان یک پدیده فضایی را دنبال نموده و به تدوین سازوکارهایی برای حفظ ارزش‌های اکولوژیکی و منابع با توجه به تغییرات منطقه‌ای به‌ویژه در کاربری‌ها می‌پردازد (Maitland, 2016:14).

نظریهٔ چرخهٔ حیات گردشگری نیز دیدگاهی است که در آن این‌گونه تصور می‌شود که میزان فروش یک محصول جدید به‌آرامی رشد و پس از آن رشد سریعی تجربه می‌کند تا جایی که به ثبات و به افول می‌رسد. در این نظریه، ارزیابی در بستر زمان صورت می‌گیرد و نحوه نگرش جامعهٔ میزبان تابع روند تغییرات و توسعهٔ گردشگری است (Kim, 2009: 65). میان مراحل چرخهٔ حیات گردشگری و تأثیرات گردشگری بر جامعهٔ میزبان رابطهٔ مستقیم وجود دارد. به این ترتیب که در مرحلهٔ اول توسعهٔ گردشگری، معمولاً مقدار زیادی از آرزوها و اشتیاق ساکنان به خاطر فواید اقتصادی ادراک شده برآورده می‌شود و با گسترش گردشگری به علت بروز تغییرات ناخوشایند، درک و تصور مردم از اثرات گردشگری به تدریج منفی می‌شود در موارد فوق فرض نگرش‌های مثبت مبتنی بر رعایت ظرفیت تحمل است. این نظریه به‌وسیله شاخص رنجش داکسی^۱ مدل چرخه‌ی عمر باتلر^۲ سنجدیده می‌شود (Su, 2011:1438). بر اساس شاخص رنجش داکسی روند توسعهٔ گردشگری در

¹ Tourism Life Cycle

² Doxy index

³ Butler

مناطق گردشگری شامل چهار مرحله است. در ابتدا حضور گردشگر منجر به خشنودی ساکنان محلی می‌شود و با گذر زمان به بی‌تفاوتی و رنجش جامعه میزبان می‌انجامد. در صورت عدم رعایت ظرفیت‌های اجتماعی و طبیعی و عدم بازنگری در برنامه‌ریزی‌ها در جهت کاهش اثرات سوء، به مرحله خصومت می‌رسد که در این مرحله برنامه‌ریزی‌ها حالت درمانی پیدا می‌کنند. چرخه عمر باتلر شامل هفت مرحله اکتشاف، مشارکت، توسعه، تثبیت، رکود، نزول و احیا است. بر اساس این نظریه هر نقطه گردشگری در ابتدا با تعداد کم گردشگر و نبود زیرساخت‌های مناسب مواجه است سپس هم‌زمان با توسعه زیرساخت‌ها و افزایش گردشگر مواجه می‌شود تا جایی که به علت اشباع، به مرحله رکود و نزول می‌رسد سپس با اجرای و عملیاتی کردن برنامه‌های جدید و جایگزینی جاذبه‌های جدید احیا می‌شود (Maudodi et al., 2015:8).

مواد و روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف‌گذاری کاربردی و از نظر روش‌شناسی به صورت توصیفی-تحلیلی است. در روند تهیه و تولید داده‌ها ابتدا عوامل مؤثر بر ارزیابی موانع مؤثر بر شاخص‌های گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان با استفاده از نظرات ۱۵ نفر از خبرگان شامل استادان و کارشناسان در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی از طریق روش دلفی شناسایی شده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات ۱۵ مانع به عنوان موانع تأثیرگذار قوی بر گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان از مدل‌سازی تفسیری-ساختاری ISM و سپس با نرم‌افزار میک‌مک بهره گرفته شده است.

روایی محتوایی: با استفاده از روش تحلیل محتوایی موانع مؤثر بر گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان، شناسایی و مدل‌سازی ساختاری تفسیری برای تفسیر روابط بین ابعاد و شاخص‌های آن به کاررفته است. این مدل یک روش استقرار مطلوب برای شناسایی و تحلیل روابط بین ابعاد و شاخص‌هاست. روایی محتوایی پرسشنامه در این پژوهش به حد و میزانی اشاره دارد که یک ابزار منعکس‌کننده محتوای مشخص موردنظر باشد. بر اساس روش لاوشه برای ایجاد روایی محتوایی در پرسشنامه پس از مرور ادبیات و حوزه مورد مطالعه، دامنه محتوا و آیتم‌های ساخت پرسشنامه تدوین می‌شود. از اعضای پانل محتوا خواسته می‌شود به میزان مناسب بودن هر آیتم با انتخاب یکی از سه گزینه «ضروری»، «مفید» اما نه ضروری یا «غیرلازم» پاسخ دهند. بر این اساس با توجه به رابطه (۱) نسبت روایی محتوایی محاسبه شده با توجه به سطح موردنیاز برای معناداری آماری ($I < 0.50$) حداقل $CVR = 0.75$ برای هر مرحله جهت پذیرش آن مرحله به دستم می‌آید.

پایایی: برای پایایی پرسشنامه ISM از روش آزمون مجدد استفاده شده است. برای سنجش پرسشنامه مزبور دو مرتبه به ۵ تن از خبرگان و متخصصین که امکان دسترسی دوباره با آن‌ها امکان‌پذیر بود ارسال شد و در نهایت مجموع همبستگی پاسخ‌های اعلام شده برای هر دو مرحله از طرف خبرگان ۰/۸۹ و این بیانگر پایایی قابل قبول پرسشنامه است.

شاخص‌های پژوهش: در این تحقیق بر اساس مبانی نظری پژوهش تعداد ۱۵ مانع شناسایی شدند که به صورت پرسشنامه دلفی تهیه شده و بر مبنای مقیاس ۷ گزینه‌ای لیکرت در اختیار متخصصان (اعضای پانل) قرار داده شد. (جدول ۱)

جدول ۱- شاخص‌ها و موانع توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج-سپیدان

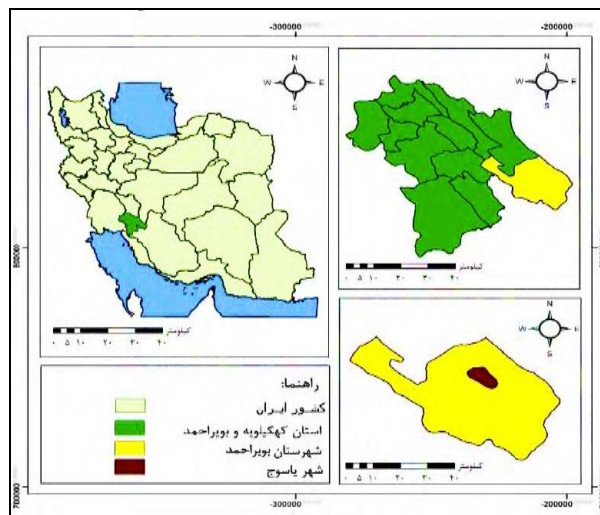
شناسه	موانع و محدودیت‌ها
C1	فقدان برنامه‌ریزی مناسب توسط نهادهای دولتی مسئول
C2	نبود هتل‌های مناسب برای اسکان گردشگران
C3	سرمایه‌گذاری ضعیف بخش خصوصی
C4	فقدان تسهیلات رفاهی برای گردشگران
C5	ضعف مدیریت گردشگری در منطقه توسط میراث فرهنگی استان
C6	سرمایه‌گذاری ضعیف دولتی
C7	عدم وجود سازمان مستقل برای به خدمت گرفتن مدیران با تجربه و مقتدر و سروسامان دادن به تشکیلات گردشگران
C8	عدم آگاهی مردم منطقه از فرصت‌های اقتصادی گردشگری
C9	کمبود نیروهای متخصص و آموزش‌دیده در منطقه
C10	ضعف مدیریت و ضعف آموزش و تبلیغات در زمینه توسعه فرهنگ گردشگری
C11	فقدان فرهنگ پذیرش گردشگر توسط مردم منطقه
C12	عدم ارائه تسهیلات و مجوزهای لازم از طرف دولت

شناسه	موانع و محدودیت‌ها
C13	نامناسب بودن تسهیلات بهداشتی و خدماتی
C14	نامناسب بودن تأسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی
C15	تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۲)

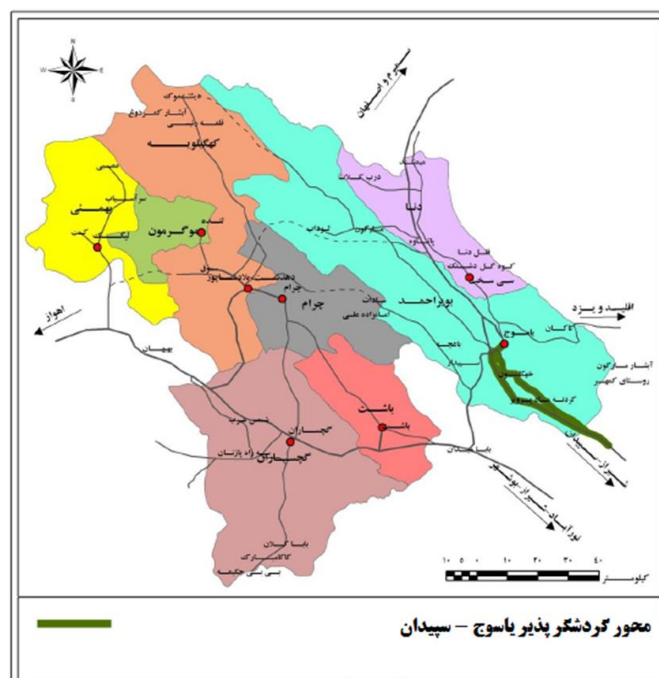
محدوده مورد مطالعه

ياسوج یکی از شهرهای جنوبی ایران و مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد است. این شهر همچنین مرکز شهرستان بویراحمد نیز می‌باشد. شهر ياسوج در شمال شرقی استان واقع شده است که از شمال به استان اصفهان، از شرق به استان فارس، از غرب به شهرستان کهگیلویه و شهر دهدشت و از جنوب نیز به شهرستان نورآباد محدود می‌شود. شهر ياسوج در ۵۱ درجه و ۳۶ دقیقه در ازای شرقی و ۳۰ درجه و ۴۰ دقیقه پهناي شمالی و ارتفاع ۱۸۷۰ متری از سطح دریا واقع شده است. طبق آخرین سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ جمعیت شهر ياسوج ۱۳۴۵۳۲ نفر می‌باشد.

شکل ۳- موقعیت نسبی شهر ياسوج در سطح کشور و استان

(ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۲)

شکل ۴- نقشه محور گردشگر پذیر ياسوج - سپیدان

بحث و ارائه یافته‌ها

شناسایی موانع مؤثر بر توسعه گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان

پس از شناسایی ابعاد و شاخص‌های گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج-سپیدان این عوامل در ماتریس خودتعاملی ساختاری (SSIM) وارد شده است. به این منظور نخست پرسشنامه‌ای طراحی شد که کلیت آن مانند جدول شماره ۲ است. در این جدول ۱۵ فاکتور انتخاب شده است. در سطر و ستون اول جدول از پاسخ‌دهندگان خواسته شد که نوع ارتباطات دو به دویی عوامل را مشخص کنند. مدل‌سازی ساختاری-تفسیری پیشنهاد می‌کند که از نظرات خبرگان بر اساس تکنیک‌های مختلف گردشگری از جمله توفان فکری، گروه اسمی و غیره در توسعه روابط محتوایی میان متغیرها استفاده شود؛ بنابراین ماتریس خودتعاملی با استفاده از چهار حالت روابط مفهومی تشکیل شد و توسط ۱۵ نفر از متخصصین این موضوع و اساتید شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری تکمیل شده است. اطلاعات حاصل بر اساس روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری جمع‌بندی و ماتریس خودتعاملی ساختاری نهایی تشکیل شده است. علائم و حالت‌های مورد استفاده در این رابطه مفهومی به شرح زیر است. نماد v یا 1 : متغیر i روی متغیر j تأثیر می‌گذارد (رابطه یک‌طرفه)./ نماد A یا 1 : متغیر j روی متغیر i تأثیر می‌گذارد (رابطه معکوس)./ نماد X یا 2 : متغیر i و j به صورت متقابل بر روی یکدیگر اثر می‌گذارد (رابطه دوطرفه)./ نماد O یا 0 : هیچ‌گونه ارتباطی بین i و j نیست.

جدول ۲- ماتریس خودتعاملی ساختاری موانع توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج-سپیدان

کد موانع	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13	C14	C15	
C1	-	V	V	V	V	V	X	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
C2		-	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
C3			-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C4				-	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
C5					-	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
C6						-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C7							-	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
C8								-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C9									-	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
C10										-	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
C11											-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C12												-	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
C13													-	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
C14														-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C15															-	O	O	O	O	O	O	O	O	O

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

ماتریس دسترسی اولیه

ماتریس دسترسی اولیه از تبدیل ماتریس خودتعاملی ساختاری به یک ماتریس دو ارزشی (صفر-یک) حاصل شده است. برای استخراج ماتریس دسترسی باید در هر سطر عدد یک جایگزین علامت‌های V و X و عدد صفر را جایگزین علامت‌های A و O در ماتریس دسترسی اولیه شود. حاصل تبدیل تمام سطرها نتیجه حاصله ماتریس دسترسی اولیه است (جدول ۳). سپس روابط ثانویه بین بعد/ شاخص‌ها کنترل شده است. رابطه ثانویه به‌گونه‌ای است که اگر بعد J منجر به بعد I شود و بعد K را منجر شود، بعد J منجر به بعد K خواهد شد. با تبدیل نمادهای روابط ماتریس SSIM به اعداد صفر و یک برحسب قواعد زیر می‌توان به ماتریس دست‌یافت.

۱- اگر خانه (j,i) در ماتریس SSIM نماد V گرفته است، خانه مربوطه در ماتریس دسترسی عدد ۱ و خانه قرینه آن یعنی خانه (i,j) عدد ۱ می‌گیرد. ۲- اگر خانه (j,i) در ماتریس SSIM نماد A گرفته است، خانه مربوطه در ماتریس دسترسی عدد ۱- و خانه قرینه آن یعنی خانه (i,j) عدد یک می‌گیرد. ۳- اگر خانه (j,i) در ماتریس SSIM نماد X گرفته است، خانه مربوطه در ماتریس دسترسی عدد ۲ و خانه قرینه آن یعنی خانه (i,j) عدد ۱ می‌گیرد. ۴- اگر خانه (j,i) در ماتریس SSIM نماد O گرفته است، خانه مربوطه در ماتریس دسترسی عدد صفر و خانه قرینه آن یعنی خانه (i,j) عدد صفر می‌گیرد. با توجه به قوانین تکنیک ISM ماتریس دسترسی اولیه به صورت جدول شماره ۳ تبدیل شده است.

جدول ۳- ماتریس دسترسی اولیه

کد موانع	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7
C1	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
C2	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
C3	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰
C4	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰
C5	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰
C6	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
C7	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
C8	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
C9	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
C10	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰
C11	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰
C12	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱
C13	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
C14	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
C15	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

ماتریس دسترسی نهایی

پس از تشکیل ماتریس دسترسی اولیه شاخص‌های موانع توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان با دخیل کردن انتقال‌پذیری در روابط متغیرها، ماتریس دسترسی نهایی تشکیل می‌شود تا ماتریس دسترسی اولیه سازگار شود. بدین صورت که اگر (i, j) با هم در ارتباط باشند و نیز (j, k) باهم رابطه داشته باشند؛ آنگاه (i, k) با هم در ارتباط هستند. انتقال‌پذیری روابط مفهومی بین متغیرها در مدل‌سازی ساختاری تفسیری یک فرض مبنایی بوده و بیانگر این است که در صورتی که متغیر A بر متغیر B تأثیر داشته باشد و متغیر B بر متغیر C تأثیر گذارد، A بر C تأثیر می‌گذارد. در این مرحله تمام روابط ثانویه بین متغیرها بررسی می‌شود و ماتریس دسترسی نهایی مطابق جدول زیر به دست آمده است. در این ماتریس قدرت نفوذ و میزان وابستگی هر متغیر نشان داده شده است. قدرت نفوذ هر متغیر عبارت است از تعداد نهایی متغیرهایی (شامل خودش) که می‌تواند در ایجاد آن‌ها نقش داشته باشد. میزان وابستگی عبارت است از تعداد نهایی متغیرهایی که موجب ایجاد متغیر یادشده می‌شوند.

جدول ۴- ماتریس دسترسی نهایی

کد موانع	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	میزان نفوذ
C1	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C2	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
C3	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C4	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۴
C5	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C6	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C7	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C8	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۵
C9	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C10	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C11	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C12	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
C13	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
C14	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
C15	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱۳
میزان وابستگی	۹	۱۲	۹	۱۲	۱۲	۱۰	۱۱	۱۰	۱۰	۱۱	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۱	

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

در جدول شماره ۴ قدرت نفوذ میزان تأثیری که هریک از عوامل بر سایر عوامل دارند. ۱۵ شاخص شناسایی شده در حوزه موانع توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان آمده است. نتایج بیانگر این است که نه مانع، فقدان برنامه‌ریزی مناسب توسط نهادهای دولتی مسئول، سرمایه‌گذاری ضعیف بخش خصوصی، ضعف مدیریت گردشگری در منطقه توسط میراث فرهنگی استان، سرمایه‌گذاری ضعیف دولتی، عدم وجود سازمان مستقل برای به خدمت گرفتن مدیران با تجربه و مقتدر و سروسامان دادن به تشکیلات گردشگران، کمبود نیروهای متخصص و آموزش‌دیده در منطقه، ضعف مدیریت و ضعف آموزش و تبلیغات در زمینه‌ی توسعه‌ی فرهنگ گردشگری، فقدان فرهنگ پذیرش گردشگر توسط مردم منطقه و عدم ارائه تسهیلات و مجوزهای لازم از طرف دولت با میزان قدرت نفوذ ۱۵ بیشترین تأثیر، تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه با میزان قدرت نفوذ ۱۳، عدم آگاهی مردم منطقه از فرصت‌های اقتصادی گردشگری با میزان قدرت نفوذ ۵، فقدان تسهیلات رفاهی برای گردشگران با میزان قدرت نفوذ ۴ و نبود هتل‌های مناسب برای اسکان گردشگران، نامناسب بودن تسهیلات بهداشتی و خدماتی، نامناسب بودن تأسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی با قدرت نفوذ ۱ کمترین تأثیر را نسبت به سایر عوامل در ارزیابی موانع توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان دارند. در سطح ابعاد نتایج نشان می‌دهد که نه عامل با قدرت نفوذ ۱۵ جزء موانع اصلی توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان است.

سطح‌بندی موانع مؤثر توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان

ماتریس دسترسی نهایی باید به سطوح مختلف دسته‌بندی شود. برای تعیین سطح متغیرها در مدل نهایی به ازای هر کدام از آن‌ها سه مجموعه خروجی، ورودی و مشترک تشکیل می‌شود.

جدول ۵- سطح‌بندی موانع مؤثر بر توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان

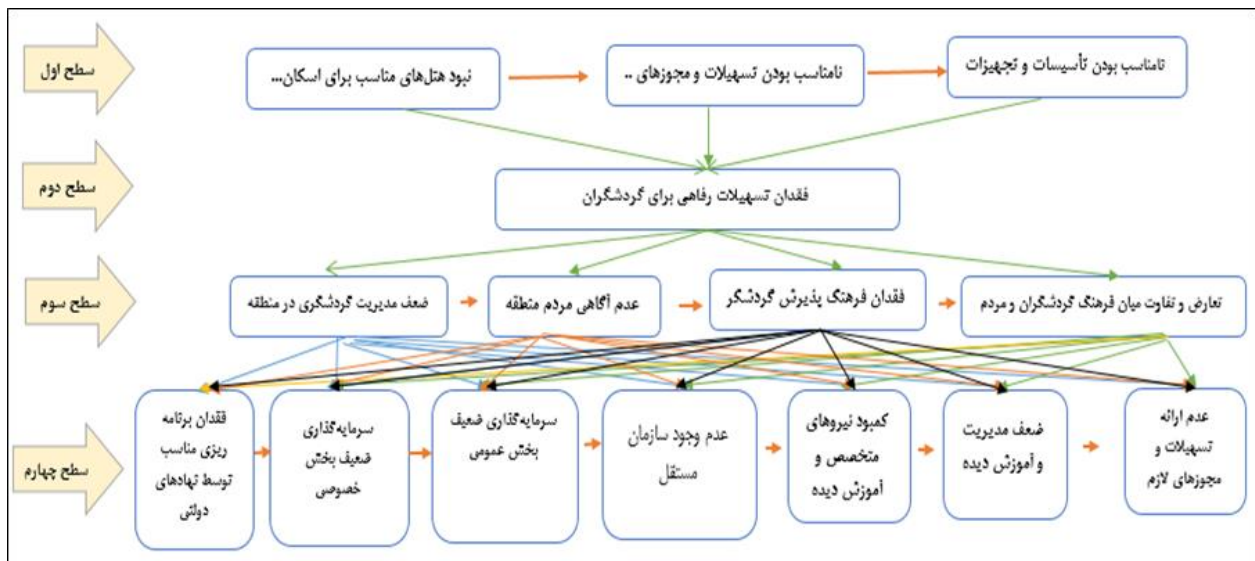
سطح	مجموعه مشترک	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	کد موانع
۴	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C1
۱	C2	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C2	C2
۴	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C3
۲	C2,C4	C1,C2,C3,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C15	C2,C4,C13,C14	C4
۳	C1,C3,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C5
۴	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C6
۴	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C7
۳	C5,C8,C11,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C15	C4,C5,C8,C11,C15	C8
۴	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C9
۴	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C10
۳	C1,C3,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C11
۴	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C2,C3,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C12
۱	C13	C1,C3,C4,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C13,C15	C13	C13
۱	C14	C1,C3,C4,C5,C6,C7,C9,C10,C11,C12,C14,C15	C14	C14
۳	C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C15	C1,C3,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C15	C2,C4,C5,C6,C7,C8,C9,C10,C11,C12,C13,C14,C15	C15

موانع مؤثر بر توسعه گردشگری اکولوژیک

در نخستین جدول شاخص یا متغیرهای که اشتراک مجموعه خروجی و ورودی آن یکی است، در فرآیند سلسله‌مراتب به‌عنوان مجموعه مشترک محسوب می‌شوند، به طوری که این متغیرها در ایجاد هیچ متغیر دیگری مؤثر نیستند. آن متغیرها پس از شناسایی بالاترین سطح از فهرست سایر متغیرها کنار گذاشته می‌شود. این تکرارها تا مشخص شدن سطح همه متغیرها ادامه می‌یابد. در این پژوهش سطوح ده‌گانه متغیرها که نتیجه نهایی آن‌ها در جدول بالا جمع‌بندی شده است. موانع مؤثر توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان که مجموعه خروجی و مشترک آن‌ها کاملاً یکسان باشند، در بالاترین سطح از سلسله‌مراتب مدل ساختاری تفسیری قرار می‌گیرد.

بر اساس جدول بالا موانع مؤثر توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان به چهار سطح طبقه‌بندی شده است. در گراف ISM روابط متقابل و تأثیرگذاری بین معیارها و ارتباط معیارهای سطوح مختلف نمایان است که موجب درک بهتر فضای تصمیم‌گیری می‌شود. در این بخش فقدان برنامه‌ریزی مناسب توسط نهادهای دولتی مسئول، سرمایه‌گذاری ضعیف بخش خصوصی، سرمایه‌گذاری ضعیف دولتی، عدم وجود سازمان مستقل برای به خدمت گرفتن مدیران با تجربه و مقتدر و سروسامان دادن به تشکیلات گردشگران، کمبود نیروهای متخصص و آموزش دیده در منطقه، ضعف مدیریت و ضعف آموزش و تبلیغات در زمینه توسعه فرهنگ گردشگری، عدم ارائه تسهیلات و مجوزهای لازم از طرف دولت که در سطح چهارم قرار دارد مانند سنگ زیربنایی مدل عمل می‌کنند، در نتیجه ارتقاء سطح موانع مؤثر توسعه گردشگری اکولوژیک بر محور یاسوج - سپیدان باید از این متغیرها آغاز شود و به سایر متغیرها تعمیم یابد. موانع فقدان تسهیلات رفاهی برای گردشگران، فقدان تسهیلات رفاهی برای گردشگران، ضعف مدیریت گردشگری در منطقه توسط میراث فرهنگی استان، عدم آگاهی مردم منطقه از فرصت‌های اقتصادی گردشگری، کمبود نیروهای متخصص و آموزش دیده در منطقه، فقدان فرهنگ پذیرش گردشگر توسط مردم منطقه و تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه که ارتباطات این دو به صورت دوسویه با یکدیگر دارند در سطح دوم و سوم به صورت زیربنایی عمل می‌کند. نبود هتل‌های مناسب برای اسکان گردشگران، نامناسب بودن تسهیلات بهداشتی و خدماتی، نامناسب بودن تأسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی در سطح اول قرار می‌گیرد.

شکل ۵- طراحی مدل ISM از موانع مؤثر توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان

با توجه به شکل فوق، مدل پژوهش شامل ۴ سطح است که سطح چهارم یعنی فقدان برنامه‌ریزی مناسب توسط نهادهای دولتی مسئول، سرمایه‌گذاری ضعیف بخش خصوصی، سرمایه‌گذاری ضعیف دولتی، عدم وجود سازمان مستقل برای به خدمت گرفتن مدیران با تجربه و مقتدر و سروسامان دادن به تشکیلات گردشگران، کمبود نیروهای متخصص و آموزش دیده در منطقه، ضعف مدیریت و ضعف آموزش و تبلیغات در زمینه توسعه فرهنگ گردشگری، عدم ارائه تسهیلات و مجوزهای لازم از طرف دولت تأثیرگذارترین سطح است؛ و سه مانع نبود هتل‌های مناسب برای اسکان گردشگران، نامناسب بودن تسهیلات بهداشتی و خدماتی، نامناسب بودن تأسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی در سطح ۱ هستند، تأثیرپذیرترین عوامل به شمار می‌آیند.

تحلیل MICMAC

در این مرحله با استفاده از روش میک‌مک نوع متغیرها با توجه به اثرگذاری و اثرپذیری بر سایر متغیرها مشخص شده است و پس از تعیین قدرت نفوذ یا اثرگذاری و قدرت وابستگی عوامل می‌توان تمامی موانع مؤثر توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان را در یکی از خوشه‌های چهارگانه روش ماتریس اثر متغیرها طبقه‌بندی کرد. نخستین گروه شامل متغیرهای مستقل (خودمختار) می‌شود که قدرت نفوذ و وابستگی ضعیفی دارند. این متغیرها تا حدودی از سایر متغیرها مجزاست و ارتباطات کمی دارند. گروه دوم متغیرهای وابسته که از قدرت نفوذ ضعیف، ولی وابستگی بالایی برخوردار است. گروه سوم متغیرهای پیوندی که قدرت نفوذ و وابستگی بالایی دارد. در واقع هرگونه عملی بر این شاخص متغیرها سبب تغییر سایر شاخص‌ها می‌شود. گروه چهارم متغیرهای مستقل (کلیدی) را در برمی‌گیرد. این متغیرها دارای قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی است.

جدول ۶- درجه قدرت هدایت و وابستگی متغیرها

C8	C7	C6	C5	C4	C3	C2	C1	موانع
۵	۱۵	۱۵	۱۵	۴	۱۵	۱	۱۵	میزان نفوذ
۱۱	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۹	۱	۹	میزان وابستگی
C15	C14	C13	C12	C11	C10	C9		موانع
۱۳	۱	۱	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	میزان نفوذ
۱۱	۱۲	۱۲	۱۰	۱۱	۱۰	۱۰	۱۰	میزان وابستگی

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

شکل ۶- نمودار سطح‌بندی موانع مؤثر توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج - سپیدان با استفاده از روش MICMAC

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

با توجه به جدول ۵ اکثر عوامل از قدرت نفوذ و وابستگی بالای برخوردار است به همین منظور جز متغیرهای پیوندی می‌باشند این موانع بیشترین تأثیر را بر توسعه گردشگری اکولوژیک محور یاسوج- سپیدان می‌گذارد.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

این پژوهش با هدف ارزیابی موانع مؤثر بر شاخص‌های گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان صورت گرفت. این ارزیابی بر اساس دیدگاه اساتید دانشگاه و کارشناسان و متخصصان در این زمینه در طیف‌های مختلف شغلی و با تحصیلات متفاوت و با سنین مختلف صورت

گرفته است. در همین راستا پژوهش حاضر از نظر تحقیقات توسعه‌ای قلمداد می‌شود؛ زیرا به دنبال طراحی مدل تحلیل ساختاری موانع مؤثر بر گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان است. همچنین از نظر هدف انجام، جزو تحقیقات کاربردی قلمداد می‌شود. بدین منظور در ابتدا با بررسی مبانی نظری و تئوری تحقیق مؤلفه‌های اصلی و فرعی مؤثر بر گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان مشخص و در قالب پرسشنامه دلفی تهیه و تدوین شد. سپس این شاخص‌ها به وسیله اعضای پانل دلفی مورد بررسی قرار گرفتند. این اعضا شامل ۱۵ نفر از متخصصان رشته شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات ۱۵ عامل به‌عنوان موانع تأثیرگذار قوی بر توسعه گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان از مدل‌سازی تفسیری-ساختاری ISM و سپس با نرم‌افزار میک‌مک بهره گرفته شده است. در تحلیل نتیجه به دست آمده از مدل تفسیر ساختاری می‌توان بیان کرد اساسی‌ترین موانع توسعه گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج-سپیدان مرتبط با سطح چهار است که مربوط به نه مانع فقدان برنامه‌ریزی مناسب توسط نهادهای دولتی مسئول، سرمایه‌گذاری ضعیف بخش خصوصی، سرمایه‌گذاری ضعیف دولتی، عدم وجود سازمان مستقل برای به خدمت گرفتن مدیران با تجربه و مقتدر و سروسامان دادن به تشکیلات گردشگران، کمبود نیروهای متخصص و آموزش دیده در منطقه، ضعف مدیریت و ضعف آموزش و تبلیغات در زمینه توسعه فرهنگ گردشگری، عدم ارائه تسهیلات و مجوزهای لازم از طرف دولت هستند. این عوامل دارای بالاترین قدرت نفوذ است که جزو عوامل کلیدی توسعه گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان به حساب می‌آیند که در هرگونه تصمیم‌گیری در ارتباط با توسعه گردشگری اکولوژیک محور یاسوج-سپیدان باید به آن‌ها توجه جدی شود. در مقابل، موانع سطح یک شامل نبود هتل‌های مناسب برای اسکان گردشگران، نامناسب بودن تسهیلات بهداشتی و خدماتی، نامناسب بودن تأسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی که دارای کمترین قدرت نفوذ است. در حالت کلی نتایج حاصل از تحلیل میک‌مک نشان می‌دهد که از ۱۵ مانع پیش‌روی گردشگری اکولوژیک در محور یاسوج-سپیدان ۱۰ مانع جز متغیرهای پیوندی می‌باشند که قدرت نفوذ و وابستگی بالایی برخوردار هستند و به عبارتی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری این معیارها بسیار بالاست و هر تغییر کوچکی بر روی این متغیرها باعث تغییرات اساسی در سیستم می‌شود که باید مورد توجه قرار گیرند؛ و این نشان‌دهنده این است که بین موانع پیش‌روی گردشگری اکولوژیک یاسوج-سپیدان رابطه دوسویه و متقابلی بین موانع وجود دارد و در نهایت ۵ مانع جز متغیرهای وابسته که از قدرت نفوذ ضعیف، ولی وابستگی بالایی برخوردار هستند که این موانع نیازمند توجه برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران امور شهری است که با تقویت ۱۰ متغیر پیوندی می‌توانند این موانع را از بین ببرند.

نتایج این پژوهش همسو با نتایج پژوهش فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴) می‌باشد که بر اساس آن کیفیت پایین خدمات‌رسانی، امکانات موجود و ضعف در زیرساخت‌ها، ضعف ساختارهای حمل‌ونقل، کمبود تبلیغات، اطلاع‌رسانی و آموزش در کنار معضلات مربوط به جاذبه‌های منطقه در بخش عرضه، تمایل و انگیزه کم بازدیدکنندگان برای توقف چندروزه در بخش تقاضا و در بخش عوامل خارجی تأثیرگذار، عدم مشارکت مردم و نارسایی‌هایی که از سوی سازمان‌های دولتی عنوان شده، مهم‌ترین موانع و مشکلات پیش روی پویایی روستاهای هدف گردشگری منطقه غرب شهرستان مریوان هستند. علاوه بر این نتایج تحقیق ویسی و مهماندوست (۱۳۹۴) نیز برخی شاخص‌های این پژوهش از جمله عوامل نهادی و سازمانی، زیربنایی و اقتصادی مؤثر بر عدم توسعه گردشگری در ایران را مورد تأیید قرار می‌دهد. بخشی از یافته‌های تحقیق محرابی و همکاران (۱۳۹۱) نیز در خصوص عوامل نهادی و مدیریتی به‌عنوان عوامل زیربنایی و پایه برای عدم توسعه گردشگری در ایران همسو با یافته‌های این پژوهش می‌باشد. همچنین نتایج این پژوهش یافته‌های پژوهش یعقوبی (۱۳۹۲) در زمینه تأثیر موانع ضعف مدیریت و برنامه‌ریزی، کمبود تسهیلات رفاهی و بهداشتی، موانع فرهنگی و آموزشی و سرمایه‌گذاری ناکافی در عدم توسعه گردشگری روستایی در بخش سلطانیه استان زنجان را مورد تأیید قرار می‌دهد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های گانزالس فانسکا^۱ (۲۰۱۲) در زمینه اثرگذاری ضعف حمایت دولتی یا قوانین عادلانه گردشگری و یافته‌های ایولا^۲ (۲۰۱۶) مبنی بر اثرگذاری نبود سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری منطبق است. هاکیم^۳ و همکاران (۲۰۱۸) نیز معتقدند اقدامات و سیاست‌های اصلی مدیریت می‌تواند موانع توسعه گردشگری و خدمات، منابع و محیط‌زیست را در گردشگری ساحلی برطرف نماید.

پیشنهادها

- در بعد سازمانی، ایستگاه‌ها یا واحدهای خصوصی گردشگری در محدوده مورد مطالعه ایجاد گردد تا ضمن راهنمایی، به سازمان‌دهی، اطلاع‌رسانی و نصب و تجهیز تابلوهای راهنما همت گمارند.
- در بعد اجتماعی نیز با برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جشنواره‌های گردشگری جامعه میزبان را آماده پذیرش گردشگران نمایند.

¹ Gonzalez Fonseca

² Aulia

³ Hakim

- جهت توسعه‌ی زیرساخت‌های گردشگری در محور یاسوج سپیدان از سیاست‌های حمایتی و تشویقی بهره‌گیری شود. بر همین اساس، خدمات‌رسانی بهینه در زمینه‌ی امور زیربنایی نظیر راه‌های ارتباطی، آب، برق و تأسیسات ورزشی و بهداشتی نیز می‌تواند مؤثر واقع شود.
- آگاه‌سازی و آموزش و تغییر در نگرش ساکنان محدوده مورد مطالعه در زمینه نحوه ارتباط و جذب گردشگر در محدوده مورد مطالعه؛
- تقویت زیرساخت لازم برای هوشمند سازی تأسیسات و مؤسسات گردشگری در محور یاسوج-سپیدان؛
- راه‌اندازی شرکت‌های خلاق برای پیشبرد اکوسیستم گردشگری دیجیتال راه‌اندازی سیستم‌های رزرو آنلاین در محور یاسوج-سپیدان؛
- تقویت خدمات جانبی، شامل خدمات پستی، بانک‌ها، مراکز مراقبت‌های بهداشتی در محدوده مورد مطالعه؛
- انجام خدمات غیرحضوری مثل بازدیدهای آنلاین و شبیه‌سازی مناطق گردشگری در محور یاسوج-سپیدان؛
- انجام تبلیغات گسترده به‌صورت آنلاین و شناسایی جاذبه‌ها و فعالیت‌هایی که باعث جذب گردشگران به این محدوده می‌شود.

References:

- Alizadeh Azar, K., Ahmad Tozeh, V., & Azizian, P. (2015). An analysis of the state of tourism development and major obstacles to attract tourists in cities (case example: Mahabad), *Urban Tourism Journal*, 2(3), 233-252. [doi. 10.22059/JUT.2015.58446](https://doi.org/10.22059/JUT.2015.58446) [In Persian]
- Alves, B., Ballester, Ferreira, Ó., Benavente, J. (2017). How feasible is coastal management? A social benefit analysis of a coastal destination in S W Spain, *Tourism Management*, 60. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.12.004>.
- Baggio, R., (2019). *Measuring Tourism: Methods, Indicators, and Needs*. ©Springer International Publishing AG, part of Springer Nature 2019 E. Fayos-Solà, C. Cooper (eds.), *The Future of Tourism*, https://doi.org/10.1007/978-3-319-89941-1_13.
- Biranvanzadeh, M., Sarani, S., Karmi, F., & Khodadad, M. (2017). Factors affecting the development of tourism in the coastal villages of Sistan and Baluchistan province (Tis village, Chabahar city), *Land Geography Engineering Journal*, 1(2), p. 109-139. https://www.jget.ir/article_50436.html [In Persian]
- Boniadi, T., Tayyabnia, S. H., & Hamidianpour, M., (2022). identification and analysis of tourism development obstacles in the Oman Sea (case study: coasts of Sistan and Baluchistan province). *Geographical studies of coastal areas*, 3(2), 27-47. [doi. 10.22124/GSCAJ.2022.20612.1104](https://doi.org/10.22124/GSCAJ.2022.20612.1104) [In Persian]
- Boukley, R. (2012). Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of Tourism Research*, 39, 528-546. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.02.003>.
- Choi, C., & Sirakaya, A. (2006). Sustainability indicator for managing community tourism. *Tourism Management*, 27, 1274-1289. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.05.018>.
- Dangi, T.B. and Tazim, J., (2018). An Integrated Approach to "Sustainable Community-Based Tourism". *Sustainability*, v. 8, 475, [doi:10.3390/su8050475](https://doi.org/10.3390/su8050475).
- Farahani, H., Manouchehri, S. (2015), Identification of obstacles and problems of tourism development in rural areas, the target of tourism in the west of Marivan city, *Publication: Research and Rural Planning*, 4(1), 161-172. <https://ensani.ir/file/download/article/20151008091049-9915-89.pdf> [In Persian]
- Fortuny, M., Soler, R., Cánovas, C., & Sánchez, A. (2008). Technical approach for a sustainable tourism development. Case study in the Balearic Islands. *Journal of Cleaner Production*, 16(7), 860 -869. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2007.05.003>
- Ghasemizad, A.R., Dehghanfar, S. (2017). Identifying the problems of tourism industry development in Bushehr coastal province and providing appropriate solutions. *Tourism and Development*, 6(1), 178-194. [doi. 10.22034/JTD.2020.110401](https://doi.org/10.22034/JTD.2020.110401) [In Persian]
- Gonzalez Fonseca, F. (2012). Challenges and opportunities in the world of tourism from the point of view of ecotourism. *Higher Learning Research Communications*, 2(4), 5-22. [DOI:10.18870/hlrc.v2i4.82](https://doi.org/10.18870/hlrc.v2i4.82).
- Gooderzi, K. (2021), Rural development in Iran with an emphasis on tourism and examining its obstacles, *Tourism Management and Industry Quarterly*, 2(2), 24-35. <https://civilica.com/doc/1406942>. [In Persian]
- Gutiérrez, J., García-Palomares, J.C., Romanillos, G. and Salas-Olmedo, M.H., (2017). The eruption of Airbnb in tourist cities: Comparing spatial patterns of hotels and peer-to-peer accommodation in Barcelona. *Tourism Management*, v. 62. 278-291. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.05.003>.
- Habibi Biron, F., Gholami, Y., Shahrokhi Sardo, S., & Shafiei, N. (2023). Spatial analysis of social security on the mental security of tourists from the perspective of residents (Case study: urban areas of Kashan). *Geography and Regional Future Studies*, 1(2), 83-97. doi: 10.30466/grfs.2023.54859.1015 [In Persian]
- Hajbani Lahrodi, H., (2020). Challenges facing the development of tourism in Meshginshahr city, a case study of villages in the central part of Meshginshahr city, master's thesis under the guidance of Dr. Aristotle Yari, Faculty of Literature and Humanities, Mohaghegh Ardabili University. <https://ganj.irandoc.ac.ir/viewer/29408eb41bba27ec9aadcf59340f79dd?sample=1> [In Persian]
- Hakim, F., Santoso, E. B., and Supriharjo, R. (2018). Coastal Planning for Sustainable Maritime Management. [DOI 10.1088/1755-1315/79/1/012033](https://doi.org/10.1088/1755-1315/79/1/012033).
- Kayani Salmi, S., Bashaq, M. (2017). Identifying the effects of tourism and its role in the urban development of Kashan. *Quarterly Journal of Urban Studies*, 7(25), 31-44. [doi. 10.34785/J011.2018.022](https://doi.org/10.34785/J011.2018.022) [In Persian]

- Kim, K. (2009). The effects of tourism impacts upon quality of life of residents in the community (Unpublished doctoral dissertation). Virginia Polytechnic Institute and State University Blacksburg, Virginia. <https://vtechworks.lib.vt.edu/server/api/core/bitstreams/8a5fd868-ddb9-4f79-bdd6-f99e8e7a96b4/content>
- Latifi, S., Naderi Mahdei, K., & Zulikhaei Siyar, L. (2012). Obstacles affecting the development of tourism activities in the rural areas of Hamadan (with emphasis on the target villages of tourism). *Regional Planning Quarterly*, 3(No. 9), 77-87. <https://www.sid.ir/paper/484052/fa#downloadbottom> [In Persian]
- Laurel, J., Reida, S., L.J., Smith, Mc Closkey, R. (2007). The Effectiveness of Regional Marketing Alliances: A Case Study of the Atlantic Canada Tourism Partnership 2000 -2006, *Journal of Tourism Management*, 26 (2), 210 -230. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.05.005>.
- Law, R., Buhalis, D., & Cobanoglu, C. (2015). Progress on information and communication technologies in hospitality and tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 26(5), 727-750. <http://dx.doi.org/10.1108/IJCHM-08-2013-0367>.
- Lee, T. H., Jan, F. H. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability. *Tourism Management Journal*, 70, 368-380. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.003>.
- Lozano-Oyola, M., Blancas, F. J., González, M., & Caballero, R. (2012). Sustainable tourism indicators as planning tools in cultural destinations. *Ecological indicators*, 18, 659-675. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1470160X12000295>
- Mahdian Borojni, M., Ahmadvand, M. (2014). Analyzing the obstacles and challenges of rural tourism development in Dana region; The perspective of the host community. *Geography and Regional Urban Planning*, 4(10), 113-128. <https://www.sid.ir/paper/236770/fa> [In Persian]
- Maitland, R., (2016). Everyday tourism in a world tourism city: Getting backstage in London. *Asian Journal of Behavioural Studies*, v. 1(1), p. 13-20. DOI: <https://doi.org/10.21834/ajbes.v1i1.16>.
- Maleki, S., Alizadeh, H. & Kamlifar, M.J. (2020), An analysis of urban tourism sustainability patterns in Ahvaz city, *Tourism Management Studies*, No. 49, pp. 181-201. [doi. 10.22054/TMS.2020.11050](https://doi.org/10.22054/TMS.2020.11050) [In Persian]
- Matthew, O. A., Ede, Ch., Osabohien, O., Ejemeyovwi, J., Ayanda, T., and Okunbor, j. (2019). Interaction Effect of Tourism and Foreign Exchange Earnings on Economic Growth in Nigeria. *Sagepub Journal*, PP.1-16. DOI: [10.1177/0972150918812985](https://doi.org/10.1177/0972150918812985).
- Maududi, Mah., Bouzarjamehri, Kh., Shayan, H., & Ziyai, M. (2015). The role of tourism in the economic and social developments of the target villages of the province, *two-quarter journal of geography and regional development*, 13(2), 28 -1. https://jgrd.um.ac.ir/article_31317_079f42d73a68cd2a60dc85907bf454d0.pdf [In Persian]
- Miri, G., Ebrahimi, A., & Fatemi, M. (2023). An analysis of good urban and regional governance on sustainable tourism income (Case study: Birjand city). *Geography and Regional Future Studies*, 1(1), 67-81. doi: 10.30466/grfs.2023.121359 [In Persian]
- Mohammadi Deh Cheshme, P. (2017), Strategic analysis of urban tourism development bottlenecks and opportunities (case study: Shahrekord city), *applied research of geographic sciences (geographical sciences)*, 17(47), 19-37. <http://jgs.khu.ac.ir/article-1-2555-fa.html> [In Persian]
- Najafi Kani, A., Najafi, K. (2020). Investigating the obstacles to the development of tourism in mountain villages with an emphasis on hydrotherapy. Case study: villages of Larijan district, Amel city. *Journal of Geographical Survey of Space*, 10(37), 245-258. [doi. 10.30488/GPS.2019.195488.3079](https://doi.org/10.30488/GPS.2019.195488.3079) [In Persian]
- Samat, N., Harun, N. (2019). Urban Development Pressure: Challenges in Ensuring Sustainable Tourism Development in Langkawi Island, PSU-USM International Conference on Humanities and Social Sciences. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 91,385- 394. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.08.435>.
- Shaukati Amghani, M., Ishaghi, R., Mahri, A., Rezaei, R., & Shabanali, F.H. (2016), Investigating the barriers to tourism development in the rural areas of Isku city (case study: Agh Gonbad coastal village) , *Journal of Geographical Space*, 16(53), 23-37. <http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir/article-1-2337-fa.html> [In Persian]
- Simcock, T. and Smith, D., (2016). The-bedroom- boom-Airbnb-and-London. Residential Landlords Association. Retrieved from. <https://news.rla.org.uk/wp-content/uploads/2016/09/The-BedroomBoom-Airbnb-and-London.pdf>, 249 p.
- Su, B. (2011). Rural tourism in China. *Tourism Management*, 32(6), 1438-1441. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517710002487>
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO)., 2015. Tourism Highlights. *Calle Capitán Haya*, 42 28020 Madrid, Spain. <http://www.ireconomy.ir/images/page/Editor/files/9789284416899.pdf>.
- Xie, X., Zhang, L., Sun, H., Chen, F., & Zhou, C. (2021). Spatiotemporal difference characteristics and influencing factors of tourism urbanization in China's major tourist cities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(19), 10414. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/19/10414>